

Editörden...

Akademisyen, akademik çevreye, yazına karşı duyarlı olmak zorundadır. Akademik çalışmalar eksikliğiyle veya doygunluğuyla akademik camiaları etkisi altına alırlar. Tıpkı suya attığımız minicik bir taşın etkisinin halka halka yayılarak genişlemesi gibi, akademik eserler de pozitif ya da negatif etki yaratarak yaygınlaşır ve bizleri bir şekilde etkisi altına alırlar. Bu yüzden akademisyenler ve akademik yazarlar, birbirlerinden kopuk adalar değildirler. Akademik dünyaya, çevremize karşı duyarlı olup olmama durumu, nitelikli bir hayat anlayışına haiz olma durumunu etkilemektedir. Bu etki hasebiyle akademik yaşama karşı öncelikle bir hassasiyet kazandırmak gerekmektedir. Şayet bu hassasiyeti kazandıramamışsak, bu durum akademik niteliği etkileyecektir. Bu bakımdan akademik alanda gerekli olan hassasiyetin yerinde ve zamanında gösterilebilmesi çok önemlidir.

Akademik alandaki yayın ve faaliyetlerin gün geçtikçe giderek artması hassasiyetin/özenin önemini daha da artırmaktadır. Yapılan yayın ve faaliyetlere karşı duyarsız olmak, akademisyenlerin birbirlerinin çalışmalarına karşı ilgisizliğe neden olmakta ve akademisyeni kendisine ve yaşadığı camiaya karşı yabancılaşmasına yol açmaktadır. Bu da akademisyenin yaşamına anlam veren önemli bir boyutun ortadan kalkması demektir. Bunun için akademik çalışmalara yönelik hassas bir tutum ve çalışma disiplini kazanmak ve kazandırmak, uzun bir uğraş ve emek isteyen bir süreçtir.

Özellikle akademik çalışmalara karşı duyarlı olmak, bu çalışmaların oluşturduğu etkinin sonuçlarını düşünmeyi gerektirir. Böyle bir hassasiyetin gelişmediği veya desteklenmediği durumlarda ise sorumsuz ve duyarsız bir akademik ortam ve niteliksiz çalışmalar etrafı kaplar. Her şeyin akademik kariyer ekseninde planlandığı ve gerçekleştirildiği bir ortamda akademik yazının nitelikli bir boyut kazanabilmesi ihtimal dâhilinde olmasa gerekir. Bizde de daha çok bu doğrultuda hareket etmeye başlayan akademya ve akademik yazını bu döngüden kurtarmak, ancak akademik yazına karşı bir hassasiyetin geliştirilmesinden geçmektedir. Bu anlamda akademik çevrelerin hassasiyetinin geliştirilmesinde, bu camianın üyeleri olarak sorumluluk taşımaktayız. Her akademisyenin kendi sınırları ölçüsünde bulunduğu akademik ortamın gelişimini etkileme ve geliştirme sorumluluğu vardır. Burada önemli olan diğer çalışmaları da anlamak ve temas ettikleri hususlardaki kavrayışı geliştirmektir. Akademisyenlerin, akademik, bilimsel sıkıntılara önem vermesi ve bunu kendine sorun edinerek tartışma konusu yapması, sadece bir hassasiyet ölçütü olmayıp, aynı zamanda bir hassasiyet gelişimi ve bilginin niteliğine katkı sunulması anlamına gelmektedir. Bu tartışmalar akademik bakış açısını ve camianın esas niteliğine dair düşünceleri harekete geçirerek, giderek ticarileşen ve de piyasanın ihtiyaçlarına hizmet etme eğilimine giren "akademik" çalışmaların seyrini etkileme fırsatı sunacaktır.

Zira akademik gelişmelere verilen tepkiler de akademik bilgi ve bilinç içeren bir yön vardır. Bu tür tepkilerde ya da karşı çıkışlarda önemli olan, göz önüne alınan hususlara ne ölçüde hizmet edilebildiğidir. Bu amaçla, akademik alandaki

hassasiyet kazandırmaya dönük çalışmalar son zamanlarda, akademik çevrelerdeki kariyer edinme ve piyasa eğilimli yönelimlere karşı bir gelişme göstermekte; akademianın hassasiyetlerinden çok piyasanın hassasiyetlerini ön planda tutmaktadır. Özellikle yapılan yayın faaliyetlerinin teknolojik kolaylıklarla buluşması ile aynı anda çok fazla kaynağa ulaşabilir bir durumun olmasına ve erişilebilirlik kolaylıkları sunmasına karşın, akademik konulara dönük hassasiyetlerin çok fazla öne çıkarılmadığı görülmektedir.

Bizim bu dergi ile amacımız, rutinden ayrılarak daha akademik endişelerle hareket etmek ve bulunduğumuz akademik ortama katkı sağlamaktır. Bu nedenle akademik alanın kendisi ve çevresiyle olan etkileşiminin geliştirilmesini önemsemekteyiz. Zira akademianın gerek kendini ve dünyayı anlayarak uyum sağlayabilmesi gerekse yaşamdaki varlığını en iyi şekilde sürdürebilmesi açısından bu durum son derece önemlidir. Bunun için akademik çevreler olarak ilişkiler geliştirmek, varoluşsal bir öneme sahiptir. Kuşkusuz akademisyen açısından sağlıklı ilişkiler kurma ve bu ilişkileri sürdürme çabasını kolaylaştırıcı ya da zorlaştırıcı pek çok etmen bulunmaktadır. Ancak biz burada akademik ilişkileri engelleyen ya da olumsuz etkileyen etmenlerden birisi olarak gerekli hassasiyetin olmadığını görerek bu nokta üzerine dikkat çekmeyi amaçladık ve derginin adını da bunun üzerinden belirledik. Bize göre akademik hassasiyet önemsenip değer verilmediğinde akademyaya inanma sorunu ortaya çıkacaktır ki, bu da varoluşsal bir sorundur. Bu açıdan varoluşsal bir sorun yaşamamak, akademik camiaya ve çalışmalara inancı ve güvenilirliği artırmak, yapılan çalışmalara akademik nitelik kazandırmak ve her şeyden önemlisi giderek ticarileşen, sermayenin ve piyasanın güdümüne ve yol göstericiliğine giren çalışmaların tekrar akademik endişeler üzerinden yürütülmesine bir nebze de olsa katkı sağlamak amacıyla yola çıkıyoruz. Bir platform niteliği sunmasını düşündüğümüz bu derginin, çok farklı akademik çalışmaların toplanma ve karşılaşma alanı olma durumu yakalaması ve düşlediğimiz akademik hassasiyetin gelişmesine katkı sunmasını umuyoruz.

Altı ayda bir yayımlanmak ve uluslararası endekslerde taranabilir bir dergi olmak amacıyla ilk sayısını Mayıs 2014'te çıkardığımız Academic Elegance'ın altı ayda bir yayımlanmasının yanında, yılda maksimum iki ya da üç özel dosyayla da okuyucuya ulaşmasını planlıyoruz. Bu amaçla ilk özel dosya sayımızı "Yolsuzluk" başlığı altında özel sayı editörleri Dr. Yusuf Pustu ve Dr. Alper Mumyalmaz'ın öncülüğünde bu sayıyla çıkarıyoruz.

Normal periyodik sayımızda görüşmek dileğiyle.

Şenol DURGUN

Özel Sayı Editörlerinden...

Hemen her alanda günümüz dünyasını belirleyen değişim rüzgârı, başta değerler olmak üzere, anlayışları, alışkanlıkları, ilişkileri, tutum ve davranışları, beklentileri ve yaşam standartlarını etkileyerek, bireysel ve toplumsal yapıda köklü dönüşümlere yol açmaktadır. Toplumsal, siyasal ve ekonomik alanda olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkilere de neden olan bu hızlı dönüşümler, toplumsal sistemin önemli bir parçası olan kamu yönetimlerini de etkisi altına almaktadır. Siyasal, kültürel ve toplumsal yapılarda yaşanan bu değişiklikler, özellikle piyasa ekonomisinin gerekli kurumlara sahip olmadığı ve piyasa ekonomisinin işleyişinde aksaklıkların yaşandığı toplumlarda değerler sisteminin bir değişime uğramasına neden olmakta bunun yanında birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu alanlarda yaşanan en önemli sorunlardan bir tanesi de yolsuzluktur.

Dünyada ve Türkiye’de kamu yönetimlerinin en önemli sorunlardan birisi haline gelen yolsuzluk, kamu hizmetlerinin sunumundaki etkinliği düşürmekte, kamu kurumlarının etkin bir şekilde çalışmasını engellemekte ve kaynak kullanımı yanında gelir dağılımını bozmaktadır. Diğer yandan toplumsal bir bölüşüm işlevi gören yolsuzluk, genellikle kamu hizmetlerindeki arzın talebi karşılayacak düzeyde olmaması, aşırı kuralcılık, otoritenin merkezileşmesi, hizmet arzında yaşanan yetersizlikler, otoriter devlet anlayışı, toplumsal yapının bozulması, yönetimdeki gizlilik geleneği ve dışa kapalılık gibi unsurlardan beslenen bir olgudur. Bu çerçevede yolsuzlukla ilgili birçok tanımlama yapılmakla birlikte genel olarak, “kamu gücünün şahsi menfaat için suiistimal edilmesi” şeklinde de değerlendirilebilir.

Uluslararası Saydamlık Örgütü ise yolsuzluğu, emanet edilmiş yetkiyi, özel yarar sağlamak amacıyla kullanmak olarak tanımlamakta ve hem özel hem de kamu sektörünü bu kapsama dâhil etmektedir. Özellikle 1990’lı yıllardan sonra gelişmiş/gelişmekte, büyük/küçük ve piyasa ekonomisini benimseyen/benimsemeyen ülkelerdeki yolsuzluk olaylarında meydana gelen artışlar dikkat çekmeye başlamıştır. Yeni bir olgu olmayan yolsuzluk konusunda; ilk olarak soğuk savaşın bitmesi ile daha önce göz yumulan ve doğru siyasi kampta olan kişilerin veya ülkelerin yolsuzluklarını önemsememe eğilimi azalmış, sonrasında ise ekonomik hedefler baz olarak alındığı için yolsuzluk eylemleri arka planda kalmış, demokratik toplum sayısındaki artışla birlikte ise sivil toplum örgütlerinin etkinliği ortaya çıkmış, akabinde bağımsız medya yolsuzluk tartışmalarını görünür kılmış ve küreselleşme ile uluslararası yolsuzluk olaylarında artışlar yaşanmış ve bu durum uluslararası rekabeti ve serbest ekonomi anlayışını zedelemiştir. Ayrıca uluslararası sivil toplum kuruluşları (Uluslararası Saydamlık Örgütü), IMF, Dünya Bankası, BM gibi kuruluşlarda yolsuzluk konusunda farkındalık yaratmış ve yolsuzluk eylemlerinin görünürlüğünü daha da artırdığı gelişmeler yaşanmıştır.

Yolsuzluğun kamu yönetiminde olumsuz etkilerinin yanında olumlu etkilerinin de bulunduğu dair görüşlerde bulunmaktadır. Daha çok olumsuz içeriği ile düşünülen yolsuzluk konusunda Huntington, yaşanan toplumsal ve ekonomik değişmeye paralel olarak ortaya çıkan tıkanıkların çözümlenmesinde yolsuzlu-

ğün önemli bir rol oynadığını vurgulayarak onu, bir çeşit “yağlama mekanizması” olarak değerlendirmektedir. Diğer bir sosyal bilimci Merton ise yolsuzluğu kamu yönetiminde yaşanan bir takım tıkanıklıkları ortadan kaldıran bir işleve sahip olduğunu belirterek yolsuzluğun fonksiyonel yönlerine dikkati çekmiştir.

Yolsuzluk olgusu siyasal, sosyal ve ekonomik hayatı ayrıntılı bir şekilde derinden etkileyen yönleriyle toplumsal kurumlar üzerinde olumsuz etkilere sahip bir güce sahiptir. Öyle ki yolsuzluk, kamu kaynaklarının kamu yararı dışında kullanılmasına, demokrasinin zayıflamasına, siyasal ve ekonomik istikrarsızlığa, kamu yönetiminin tıkanmasına ve kamu yatırımlarının verimsizleşmesi gibi durumlara neden olmaktadır.

Yönetimin etkin ve verimli çalışmasını zorlaştıran yolsuzluklar, daha ileri aşamalarda yönetimin yönetme kapasitesini düşürerek onun özü olan düzenliliği de bozarak yönetimi acizleştiren bir rol oynamaktadırlar. Böylece kamu yönetiminin beklenen işlevlerin verimli bir biçimde yapılması olanaksızlaşmakta, bürokrasi kalkınmanın etkin bir aracı yerine, engeli durumuna dönüşmektedir. Bununla birlikte kamu yönetiminde yolsuzluğun varlığından daha tehlikeli olan durum ise söz konusu yolsuzlukların yaptırımsız kalmasıdır.

Bir kuşaktan diğerine giderek artan yolsuzluk olayları, toplumda kabul gören değerler sistemi içinde kendine yer edinerek kurumsallaşır ve ekonomik, siyasal, toplumsal ve yönetsel süreçlerin işleyişinin önünde engeller oluşturmaya başlar. Dolaylı olarak kamu hizmetlerini vatandaşlar için daha pahalı hale getiren yolsuzluklar, kamu mal ve hizmetlerinin vatandaşa olan nihai maliyetini artırırken, vatandaşların aldığı kamu mal ve hizmetlerinin kalitesini düşürür. Kamu mal ve hizmetlerinde ortaya çıkan maliyet artışının sebebi olan ve hizmet kalitesinin düşürülmesinden kaynaklanan rant; toplumda kural dışı davranışlarda bulunanların refahında artışa yol açar. Diğer taraftan bu haksız refah artışı, toplumun genel refah seviyesinde ise düşüşe neden olur.

Yolsuzluk nedeniyle saygınlığını ve güvenilirliğini kaybeden kamu yönetimlerine karşı ciddi şüphelerin ortaya çıkması ise geçmişte alınmış ve gelecekte alınacak diğer tüm kararlara etki eder. Kamu gelirlerini azaltırken, kamu harcamalarının artmasına neden olan yolsuzluk, verimliliği olumsuz yönde etkileyerek büyümeyi ve yabancı yatırımların azalmasına neden olur. Ülkeden sermaye kaçışına neden olan ve yatırımların kompozisyonunun değişmesine yol açan yolsuzluk diğer yandan bu mekanizma içerisinde yer alan kamu görevlilerinin kamu kaynaklarını rantın yüksek olduğu projelere ve hizmet alanlarına yönlendirmesine ise fırsat verir. Dolayısıyla giderek olağan bir hal alan yolsuzluk, toplumsal alanda neden olduğu etkiler ve siyasal ve ekonomik alandaki yozlaşmalarla birlikte çözümlere yol açar.

Piyasa ekonomisinin, demokratik düzenin ve kanun hâkimiyetinin meşruiyetini azaltan yolsuzluk, bu bakımdan ülkelerin sosyal, siyasal, ekonomik istikrarını bozmakta, bireylerin üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Örneğin,

yolsuzluğun bireyin kişiliği üzerinde olumsuz etki yaparak zaman içerisinde hava şartları gibi tabii bir olay haline dönüşmeye başlaması, insanların yolsuzluk olayları karşısında umursamaz bir tavır takınmalarına, böylece herhangi bir reaksiyon göstermek yerine hareketsiz kalmalarına yol açmaktadır. Böylece giderek moral değerlere karşı ilgisiz kalan insanların zaman içerisinde sosyal şuurları bulanıklaşır ve idealler yok olur.

Bu nedenlerle yolsuzluk konusunda az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşanan gelişmeleri ve tecrübeleri bu özel sayıda sizlerle buluşturmayı düşündük ve bu çerçevede bazı ülke örneklerini bu ilk özel sayımızda ele almaya çalıştık.

Yolsuzluk konusunda ismi daha çok mafya yapılanmalarıyla duyulan İtalya'da 1992 yılında ortaya çıkan Tangentopoli Skandalı, bu dönemde tüm dünyanın dikkatlerini İtalya üzerine çekti. Bu skandal karşısında yolsuzluğa meydan okuyan Savcı Antonio Di Peitro'nun yürüttüğü "Temiz Eller Operasyonu"yla başlatılan yeni yargı süreci, aslında uzunca bir geçmişe dayanan ve kronikleşen bu yarıya bir müdahale anlamına geliyordu. Kapitalizmin gelişme aşamaları ile birlikte Akdeniz sistemi içerisinde şekillenen klientalizmin (yanaşmacılık) İtalya'nın siyasal ve kurumsal karakteristiklerini şekillendirmesi zaman içerisinde bu ülkenin sosyo-politik kültürünü etkilemiştir. Bu süreç içerisinde şekillenen bürokrasinin giderek karmaşıklaşan yapısı İtalya'nın yolsuzlukla bütünleşmesine neden olmuş, sonuçta rüşvet İtalyan siyasal sisteminde gelenek haline gelmiştir. Savcı Antonio Di Peitro'nun yürüttüğü Temiz Eller Operasyonu ile 12 bin kişi sorgulanmış, 5 bin kişi ise tutuklanmış, bunun sonucunda ise iki siyasal parti kapanmış ve birçok siyasetçi ya istifa etmiş ya da emekli olmuştur. Ortaya çıkan tüm bu gelişmelerin ayrıntılarını Gökçen Yavaş hazırladı.

Güney Amerika ülkeleri arasında temsili demokrasi konusundaki gelişmelerle dikkati çeken ancak diğer yandan dünyanın en yozlaşmış 15 ülkesinden birisi de olan Brezilya ise farklı bir yolsuzluk tecrübesine sahip. En önemli sorunu fakirlik ve yoksulluk olarak görülen Brezilya'nın uzunca süre askeri vesayet altında olmasının yanında çeşitli suçların giderek yoğunlaştığı bir ülke olarak sosyolojik problemleriyle dikkati çekmektedir. Bu çerçevede şekillenen ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durum ülke gündeminden yolsuzluk vakalarının düşmemesine neden olmaktadır. Ülkede güçlü özel sektör firmaları karşısında zayıf devlet kurumlarının varlığı bu yolsuzluk vakalarının giderek artmasına neden olmuş, diğer yandan bürokrasinin karmaşık yapısı da yolsuzlukların artmasına yol açmış ve denetlenmesini güçleştirmiştir. Bunlara ilaveten yolsuzluğa karşı siyasetçilere ağır cezaların verilmemesi ve yüksek bürokratların yolsuzlukla suçlanmalarına yönelik yüksek mahkeme emrinin gerekliliği ise yolsuzluğu Brezilya için bir girdaba dönüştürmüş durumda. Brezilya'nın yolsuzlukla yaşadığı imtihanının ayrıntılarını Volkan Öngel sizler için hazırladı.

Yoğun nüfusu, fakirliği ve kısa devlet geleneği dışında dünyanın en büyük 12. Ekonomisi olan Hindistan'da gelir dağılımı adaletsizliği, yolsuzluğun başlıca nedenlerinden birisi olmuş durumda. Yolsuzluğun giderek gündelik bir davranışa

dönüştüğü Hindistan'da, bu sorun insanları pek şaşırtmıyor. Sosyo-ekonomik yapısının karışık ve düzensizliğine rağmen birçok alanda hamleler yapıp dikkatleri üzerine eken bu ülkede, dinamizmi sağlayan temel güç ise demokrasi olarak görülüyor. Demokrasiye olan samimi bağlılık, ülkenin siyasal dağınıklığı ve karmaşıklığı karşısında tetikleyici bir unsur olarak öne çıkıyor. Yolsuzlukların kamunun ticari hayatı sıkı bir şekilde kontrol altında tutmak istemesi, ekonomik özgürlüklerin yeterli olmamasına neden olmakta, sorunlar rüşvet ya da yolsuzluklarla çözülmeye çalışılmakta. Hindistan'ın boğuştuğu yolsuzluk sarmalının detaylarını ise Mehmet Güneş hazırladı.

Tek bir ailenin hükümrانlığı altında yönetilen ve yolsuzlukla ilgili farklı bir örnek teşkil eden ülkelerden birisi ise Suudi Arabistan. Kan bağından ziyade Vahhabilik inancı üzerinden şekillenen ve yaklaşık üç asırdır Arabistan Krallığını yöneten Suudi Aşireti ülkeyi kapalı bir toplum haline getirmiş durumda. Devletin hem yöneticisi, hem başbakanı hem de başkomutanı olan kral, ülkedeki tek mutlak güç durumunda. Hatta Kraliyet Ailesinin mutlak hâkimiyeti siyasal kültürün gelişimini engellemiş bu ülkede. Ülkenin Kral'ın malvarlığı olarak kabul edilmesi yolsuzluğun toplumdan değil de, Kraliyet Ailesinden kaynaklanan bir duruma yol açtığı Suudi Arabistan'da, ülke ekonomisinin vergiden ziyade ham petrol ihracatına dayalı bir rant sistemine dayalı yapısı bu ülkeyi diğer ülkelerden farklı kılmaktadır. Halkın üçte birinin resmi söylemi benimsediği Suudi Arabistan'da ortaya çıkan ayaklanma ve isyanlar daha çok doğu bölgelerinde meydana geliyor. Politik yapılanmadaki farklı durumların ekonomik yolsuzluğun nedeni haline geldiği Suudi Arabistan'ın bu yolsuzluk tecrübesini ise İlyas Sözen sizler için hazırladı.

Farklı etnik yapılanmasıyla Güney Asya'da yer alan Malezya'nın sistematik ve kurumsallaşmış rüşvet mekanizmasının ülke yönetiminde etkili olan elit kesimlerle ilişkilerinin ayrıntılarını ise Cihangir B. Aksakal, Azerbaycan'ın içindeki yolsuzluk serüvenini ise Recep Rehimli sizler için kaleme aldı.

Yolsuzluğun çok boyutlu analizlerini az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ekseninde ele alan bu çalışmalar söz konusu ülkelerin siyasal, hukuki ve kamusal yönlerini yolsuzlukla ilişkilendirerek açıklamaya ve bu ülkeler arasında kısmi kıyaslamalar yapmaya çalışmaktadır. Demokratik ve etik değerlerin gelişmesine katkı sağlamak için yayın hayatına farklı katkılarıyla akademik hassasiyetleri gün yüzüne çıkarmaya çalışan Academic Elegance'ın bir başka sayısında buluşmak dileğiyle.

Yusuf PUSTU, Alper MUMYAKMAZ